

dis 2003-17967
 CVIN-bijdrage
 MIVD/AA&R/RB1
 16 oktober 2003

Defensie

SERVIË EN MONTENEGRO (KOSOVO)

De Weense Kosovo-dialoog in perspectief

(SG) Op 14 oktober jl. hebben in Wenen onder auspiciën van de Internationale Gemeenschap (IG) besprekingen plaatsgevonden tussen de regeringen van Servië (en Montenegro) enerzijds en die van Kosovo anderzijds. Hoewel er geen direct overleg tussen de delegaties uit Belgrado en Pristina heeft plaatsgevonden, is de Weense Kosovo-dialoog een belangrijke stap in de goede richting genoemd. Afgesproken is dat in november 2003 de Kosovo-dialoog verder zal worden uitgewerkt in vier werkgroepen. In de aanloop naar het overleg gaven de door de verschillende partijen geuite standpunten aan dat uiteenlopend werd gedacht over doel en verloop van deze gesprekken. Zoals de verschillende uitspraken onderstrepen, blijven de standpunten ten aanzien van Kosovo onverenigbaar. Bovendien kon de dialoog geen schokkende resultaten opleveren, aangezien de toekomstige status van Kosovo niet op de agenda stond. Er zijn echter concrete aanwijzingen dat in het voorjaar van 2005 de dialoog over de eindstatus zal aanvangen, waarna dit overleg binnen achttien maanden moet uitmonden in de onafhankelijkheid van Kosovo.

Inleiding

(O) Op 14 oktober jl. hebben in Wenen onder auspiciën van de Internationale Gemeenschap (IG) besprekingen plaatsgevonden tussen de regeringen van Servië (en Montenegro) enerzijds en die van Kosovo anderzijds. Na afloop van deze bijeenkomst gaven diverse internationale vertegenwoordigers te kennen tevreden te zijn met het behaalde resultaat. Hoewel er geen direct overleg tussen de delegaties uit Belgrado en Pristina heeft plaatsgevonden, noemde EU Hoge Vertegenwoordiger Javier Solana de Weense Kosovo-dialoog een belangrijke stap in de goede richting. Ook de premier van Servië, Zoran Zivkovic (DS), sprak over een stap voorwaarts, terwijl de Kosovaarse president, Ibrahim Rugova, de hoop uitsprak dat de ontmoeting de aanzet zal geven tot goede toekomstige betrekkingen tussen Kosovo en Servië.

(O) Volgens het hoofd van het VN-bestuur in Kosovo (UNMIK), Harri Holkeri, is er overeengekomen dat de Kosovo-dialoog in november 2003 verder zal worden uitgewerkt. Dit zal gebeuren in werkgroepen die zich zullen bezighouden met vier deelgebieden: te weten, transport, energievoorziening, vluchtelingenproblematiek en vermiste personen. Holkeri gaf aan dat de werkgroepen de dagelijkse problemen van de Kosovaarse bevolking actief zullen moeten benaderen, ten einde hiervoor een oplossing te kunnen vinden.

Uitgangspunten

(O) In de aanloop naar het overleg gaven de door de verschillende partijen geuite standpunten aan dat uiteenlopend werd gedacht over doel en verloop van deze gesprekken. Het hoofd van UNMIK, Holkeri, stelde dat de dialoog betrekking moest hebben op concrete onderwerpen als samenwerking in de energievoorziening en verbindingen, de terugkeer van vluchtelingen en het creëren van duidelijkheid over vermiste personen. De Servische vice-premier Nebojsa Covic, die door de Servische autoriteiten is benoemd tot coördinator van alle aangelegenheden met betrekking tot Kosovo, had gezegd bereid te zijn tot onderhandelingen met de autoriteiten in Koso-

vo. Hij benadrukte echter dat deze onderhandelingen niet kunnen gaan over onafhankelijkheid voor de provincie.

(SC) De regering van Kosovo wees onderhandelingen niet bij voorbaat af, maar stelde niet bereid te zijn tot besprekingen zonder voorafgaand mandaat van het parlement van Kosovo. Bovendien zou er in regeringskringen sprake zijn van grote onvrede over het (trage) tempo waarin UNMIK uitvoering geeft aan haar voornemen om bevoegdheden over te dragen aan lokale politici. De premier van Kosovo, Bajram Rexhepi (PDK), had verklaard dat zijn delegatie de besprekingen niet bij voorbaat zou boycotten. Wel had hij aangegeven de conferentie onmiddellijk te verlaten indien zou blijken dat de internationale gemeenschap Kosovo zou behandelen als een deel van Servië. Echter, bij nader inzien besloot Rexhepi om niet deel te nemen aan de besprekingen. De voorzitter van het Kosovo-parlement, Nexhat Daci (LDK), had aangegeven dat in de visie van de autoriteiten van Kosovo geen noodzaak bestond om over de status van Kosovo te onderhandelen. Zij zullen in de visie van Daci, ongeacht het resultaat van de besprekingen in Wenen, nog voordat hun mandaat afloopt de formele onafhankelijkheid van Kosovo uitroepen. De president van Kosovo, Rugova (die tevens voorzitter is van de LDK), had zich zelfs uitgesproken voor een formele onafhankelijkheidsverklaring voordat de daadwerkelijke dialoog met "Belgrado" over detailpunten zou worden aangegaan. Rugova waarschuwde dat anders de speelruimte werd vergroot voor "extremisten" die uit zijn op een groot-Albanië.

Een prominent Servisch lid van het Kosovo-parlement, Momcilo Trajkovic, had gesteld dat Kosovo-Serviërs (met inbegrip van de Servisch-Orthodoxe kerk) in beide delegaties vertegenwoordigd zouden moeten zijn. Covic had weliswaar besprekingen gevoerd met vertegenwoordigers van de coalitie "KP", de enige Servische partij in het Kosovo-parlement, maar hij heeft de vertegenwoordigers van de KP uiteindelijk niet in de Servische delegatie op te genomen. Wellicht naar aanleiding sprak een Servische oppositieleider, de voormalige vice-premier Miroslav Labus, zich uit voor de vorming van een eigen "entiteit" voor de Serviërs in Kosovo, omdat dat de enige wijze is om hun "veiligheid te garanderen. Ook de Servische regering heeft haar grote zorg geuit over de "dramatische" veiligheidssituatie in Kosovo.

Beoordeling

(SC) Er was geen reden om te twifelen aan de doelstelling van Holkeri. Er zijn vele "dagelijkse" zaken die dringend om een oplossing vragen. Zo betalen de Serviërs in het noorden nauwelijks voor elektriciteit, water en telefoon, omdat de Kosovaarse nutsbedrijven vrijwel geen toegang tot de betreffende gebieden hebben. Ook is nauwelijks sprake van terugkeer van vluchtelingen, zeker niet naar minderheidsgebieden. Weliswaar keren op bescheiden schaal Serviërs terug naar Kosovo, maar dat houdt verband met de slechte leefomstandigheden in (de rest van) Servië. Het aandeel van de Serviërs in het openbare leven in Kosovo is, afgezien van het noorden van de provincie, minimaal. Duidelijk werd echter dat de partijen niet bereid c.q. in staat zijn besprekingen over praktische aangelegenheden te voeren zolang er geen duidelijkheid bestaat over het uiteindelijke kader waarin deze kwesties passen.

(SG) Zoals de verschillende uitspraken onderstrepen, blijven de standpunten ten aanzien van Kosovo onverenigbaar. De Servische autoriteiten blijven officieel Kosovo beschouwen als een Servische provincie. Zij aanvaarden het (tijdelijke) UNMIK-gezag over Kosovo en dringen aan op volledige uitvoering van VN-resolutie 1244, die onafhankelijkheid van Kosovo uitsluit. De et-

[REDACTED]

nisch-Albanese autoriteiten in Pristina dringen juist aan op spoedige en onvoorwaardelijke onafhankelijkheid van Kosovo (en internationale erkenning daarvan). Zij zijn ook daadwerkelijk teleurgesteld over de vertraging die optreedt in de overdracht van bevoegdheden van UNMIK aan henzelf. Deze stoelt echter voornamelijk op de erkenning van de internationale gemeenschap dat de Kosovo-Albanese autoriteiten deze overdracht zien als stappen op weg naar onafhankelijkheid. Direct gevolg van de besprekingen in Wenen is dat Rexhepi verder onder vuur is komen te liggen, zowel uit internationale als etnisch-Albanese hoek, waardoor volgens eigen zeggen met zijn vertrek rekening moet worden gehouden.

(SC) Een additionele bron van frictie is gelegen in de interne onenigheid in de Kosovo-Albanese gelederen. De regeringspartijen onderkennen dat de etnisch-Albanese bevolking in toenemende mate teleurgesteld raakt in het uitblijven van verbeteringen in de leefomstandigheden. Dat resulteert in toenemende politieke apathie, zeker omdat politieke alternatieven ontbreken. Hoewel er geen reden is om aan te nemen dat de daadwerkelijke steun voor separatisme groeit, ontstaat er wel een toenemende voedingsbodem voor radicale stromingen. De meeste etnische Albanese steunen weliswaar in beginsel het streven naar onafhankelijkheid, maar lijken niet bereid de wapens daartoe op te nemen. Toch moeten de zittende autoriteiten, die geen kans zien de sociaal-economische situatie te verbeteren, de indruk blijven wekken te streven naar onafhankelijkheid om niet nog meer populariteit te verliezen. Reeds langere tijd zijn er indicaties dat leden van de "gevestigde orde" in Kosovo, zoals van het civiele verdedigingskorps TMK, banden hebben met autonome etnisch-Albanese strijdgroepen als het AKSh. Het is te verwachten dat dergelijke banden in aantal en intensiteit groeien naarmate nadere besluitvorming over de toekomst van Kosovo uitblijft.

(SG) De door Krga genoemde aantallen van etnisch-Albanese strijders zijn zonder enige twijfel sterk overdreven, maar het staat buiten kijf dat ook nu reeds in de etnisch-Albanese meerderheidsgebieden enkele tientallen etnisch-Albanese strijders actief zijn die er een belang in zien een normalisering van de politieke situatie in de etnisch-Albanese meerderheidsgebieden te voorkomen. Zij maken gebruik van de benaming "AKSh" en zeggen te strijden voor de groot-Albanese zaak, maar in de praktijk lijken hun motieven veeleer in de criminele sfeer te liggen. In ieder geval kunnen hun activiteiten destabiliserende effecten hebben: [REDACTED]

Deze voorzien de Servische autoriteiten van nieuwe argumenten om aan te tonen dat de veiligheidssituatie in Kosovo en zuid-Servië nog altijd te wensen overlaat, en tevens van argumenten tegen het etnisch-Albanese streven naar onafhankelijkheid voor Kosovo. Ook dit is een omstandigheid die besluitvorming aangaande de toekomst van de provincie verder compliceert.

(SC) De Servische minderheid in Kosovo lijkt eens te meer tussen twee vuren te staan. Weliswaar voeren zij een dialoog met de Servische autoriteiten, maar eens te meer moeten zij constateren dat "Belgrado" en "Pristina" hun standpunt bepalen aan de hand van nationale politieke prioriteiten en de belangen van de Kosovo-Serviërs daaraan ondergeschikt maken.

(SC) Voor aanvang van de bijeenkomst was reeds duidelijk dat de Weense besprekingen geen schokkende resultaten zouden opleveren, aangezien de toekomstige status van Kosovo niet op de agenda stond. Toch kan worden gesteld dat de besprekingen *an sich* door de deelnemers als positief zijn ervaren. Daarnaast hebben de Servische en de etnisch-Albanese delegatie zich voor het eerst gezamenlijk gebogen over een aantal dagelijks terugkerende problemen, zoals de vluchtelingenstatus, de Kosovaarse kentekens en energieproblematiek en het vermiste personen-dossier. Volgens verwachting zal met het opzetten van de vier werkgroepen de aanzet kunnen worden gegeven tot verdergaande officiële contacten tussen Belgrado en Pristina.

[REDACTED]

(SG) De verwachting is dat de onafhankelijkheidskwestie voorlopig niet door de IG op de agenda zal worden gezet. Hiervoor lopen de officiële standpunten van de etnisch-Albanezen (zo snel mogelijke onafhankelijkheid voor Kosovo) en de Serviërs (terugkeer van Kosovo als Servische provincie) te ver uiteen. In internationale kringen wordt echter gewerkt aan de realisatie van de spoedige onafhankelijkheid van Kosovo. [REDACTED]

[REDACTED] De nieuwe status van Kosovo zal vanaf 2006 door de IG worden gegarandeerd en begeleid door middel van een internationale (militaire) presentie. Aangenomen wordt dat tenminste de etnisch-Albanese leiders over deze koers zijn geïnformeerd, een gegeven dat zeker van invloed zal zijn op hun toekomstige opstelling in de diverse bilaterale overlegfora.